

24.5.2002

Puolustusministeriö
Puolustusvoimat

PUOLUSTUSVOIMIEN TILINTARKASTUSKERTOMUS VUODELTA 2001

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tänään päättänyt antaa puolustusvoimien tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2001 tämän tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus annetaan sekä puolustusministeriölle että puolustusvoimille. Tarkastuksen ovat suorittaneet tarkastajat Jaakko Eskola ja Timo Manninen ja sitä on valvonut tarkastuspäällikkö Hannu Taunula. Tarkastukseen sisältyvän järjestelmätarkastuksen on suorittanut ylitarkastaja, JHTT Tuula Laitinen ja tältä osin tarkastusta on valvonut tarkastuspäällikkö, CISA Pentti Mykkänen.

Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti ja se on kohdistunut puolustusvoimien tilinpäätökseen, tilinpäätöstietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja muuhun laskentatoimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuksen perusteella esitetään seuraavaa.

TILINPÄÄTÖS JA LASKENTATOIMI

Tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot, laskelmien tarkastelu ja kirjanpito

Tilinpäätöslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä niiden perustana olevaa kirjanpitoa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi ovatko tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot olennaisilta osin oikein laaditut. Kirjanpidon tarkastusta on kohdennettu riskianalyyysiin perustuen.

Puolustusvoimien toimintamenomomentin määrärahoja on käytetty myös yli 1 milj. mk:n kustannusarvion ylittävien toimitilojen rakentamiseen. Menettely on talousarvion päätösosan vastainen. Puolustusvoimien toimintamenomomentin päätösosassa myönnettyä varustuksen käyttöä ja kunnossapitoa koskevaa tilausvaltuutta on käytetty talousarvion vastaisesti toimintamenon tavoin.

Puolustusvoimat on kuitannut rojaltikuluja ja rojaltituottoja talousarviolain 15 § vastaisesti 1,28 miljoonaa markkaa. Jäljelle jäänyt rojaltivelvoite on kirjattu toimintamäärärahan veloitukseksi vuokratuottojen yhteyteen. Tulomomentille 12.27.20. on budjetoitu mm. tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista. Tältä osin edellämainittujen rojaltien käsittely on myös talousarvion yksityiskohtaisten perusteluiden vastaista.

Puolustusvoimien kirjanpidossa tehtiin momenttien 4.00.27.10.16.03. Torjuntahävittäjien ase ja huoltojärjestelmien hankinta ja 27.10.16.40. Indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvat menot välillä tilijaottelun muutos talousarvion vastaisesti suuruudeltaan n. 11,1 miljoonaa markkaa. Tilinpäätöksessä em. momenttien osalta esitetyt tiedot ovat tältä osin virheelliset.

Muilta osin puolustusvoimien tilinpäätöslaskelmat, jotka koostuvat talousarvion toteumalaskelmasta, tuotto- ja kululaskelmasta sekä ta-seesta on tarkastuksessa todettu laadituiksi säännösten mukaisesti.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liitteenä esitettävät tiedot valtuuden käytöstä ja käytöstä aiheutuvista menoista koskevat myönnettyjä tilausvaltuuksia valtuuden perustamisesta alkaen. Liitteestä ei ilmene valtiokonttorin määräyksen 14/03/00 mukaisesti vuonna 2001 käytävissä olevien valtuuksien määrä ja käyttö. Käytöstä aiheutuviin menoihin tulee em. määräyksen mukaisesti sisällyttää myös valtuuteen liittyvän määrärahan siirto.

Tilinpäätöslaskelmien liitteenä esitetyt tiedot on muilta osin tarkastuksessa todettu laadituiksi talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla.

Tilinpäätösasiakirjassa on esitetty tilinpäätöslaskelmien tarkastelu talousarvioasetuksen mukaisesti.

Kirjanpidon tarkastuksen perusteella arvioituna voidaan edellä mainittuja talousarviokirjanpidon virheellisyyksiä lukuunottamatta kirjanpitoa pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna.

Tuloksellisuuden kuvaus, maksullisen toiminnan kannattavuustiedot ja näiden perustana oleva laskentatoimi

Tuloksellisuuden kuvauksen taloudellisuus-, meno- ja suoritetietojen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä sen perustana olevaa laskentatoimea on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi sisältävätkö tuloksellisuuden kuvaus ja kustannusvastaavuuslaskelmat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot. Tuloksellisuuden kuvauksen vaikuttavuustietojen riittävyttä on arvioitu kokonaisuutena.

Puolustusvoimien toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ovat suoritetietoja ja menopohjaisia toteumalukuja. Taloudellisuustietoina esitetään varusmieskoulutuksen ja kertausharjoituskoulutuksen tunnuslukuja. Toimintakertomuksessa ei ole esitetty tulosalueittaisia kustannustietoja vaan menopohjaisia toteumalukuja. Näin ollen toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ei voida pitää riittävinä. Esitettyjen tuloksellisuustietojen luotettavuutta heikentää henkilöstömenojen kohdistamiseen liittyvät puutteet. Muilta osin nyt esitetyt tiedot voidaan pitää kokonaisuutena luotettavina. Esitetyt vaikuttavuustietoja voidaan kokonaisuutena pitää riittävinä.

Puolustusvoimien maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelman luotettavuutta heikentää henkilöstökustannusten kohdistamisen puutteet. Kustannusvastaavuuslaskelmien luotettavuutta heikentää edelleen yhteiskustannusten perustuminen arvionvaraisuuteen. Laskelmassa ei ole huomioitu kirjanpidossa kuluna käsiteltävän maanpuolustuskaluston pääomakustannuksia. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei näin ollen voida pitää luotettavana.

Tuloksellisuuden kuvauksen ja kustannusvastaavuuslaskelmien perustana olevaa laskentatoimea heikentävät olennaisesti työajan kohdistamisen, maanpuolustuskaluston pääomakustannusten ja yhteiskustannusten kohdistamisen puutteet.

SISÄINEN VALVONTA

Sisäistä valvontaa on arvioitu riskianalyyssissä ja tarkastettu laskentatoimen ja tilinpäätöksen tarkastuksen ja järjestelmätarkastuksen yhteydessä sekä päivittäistavarahankintojen ja palkkahallinnon sisäisen valvonnan osalta.

Järjestelmätarkastuksen perusteella on tullut esiin, ettei lokitietojen hyväksikäyttöön kiinnitetä riittävästi huomiota ja että joihinkin tiedon-siirtomenettelyihin on jäänyt riskejä. Lisäksi tarkastuksessa on tullut esille menetelmäkuvauspuutteita ja työyhdistelmiä, joihin tulee kiinnittää sisäisessä valvonnassa huomiota.

Tarkastuksen yhteydessä havaittiin joitain puutteita palkkahallinnon sisäisen valvonnan osalta, joiden suhteen puolustusvoimat on ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Puolustusvoimien Valtiokonttorin määräyksen 20/03/2001 mukaisesti uusittu taloussääntö on osin puutteellinen.

Edellä esitettyjä talousarviokirjanpidon virheitä sekä sisäisen laskentatoimen puutteita on pidettävä myös sisäisen valvonnan puutteina.

Lisäksi on todettava, että vuonna 2001 on ilmennyt puolustusvoimien omaisuuteen kohdistunut väärinkäytös. Lapin Lennosto on tehnyt asiasta rikosilmoituksen 17.10.2001. Lapin Lennostosta epäillään varastetun lentopolttoainetta useiden vuosien aikana arviolta satojen tuhansien markkojen arvosta. Väärinkäytöksen syntymisen ja sen paljastumisen viivästymisen ovat ainakin osaltaan mahdollistaneet sisäisen valvonnan puutteet. Puolustusvoimien tulee sisäisen valvonnan järjestelyissään ottaa huomioon talousarviolain 24 b § ja talousarvioasetuksen 69 §. Puolustusvoimat on antamansa tiedon mukaan ryhtynyt toimenpiteisiin lentopolttoaineen käsittelyn sisäisen valvonnan parantamiseksi.

TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN KESKEISTEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMINEN

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu toimintamomentin tilausvaltuuden käyttöä sekä toimintamäärärahalla toteutettuja eräitä rakennushankkeita, talousarvion tilijaotteluiden välillä tehtyä muutosta, rojaltien kuittausmenettelyä sekä lentopolttoaineen käsittelyn sisäisen valvonnan puutteita lukuunottamatta.

**ILMOITUSVELVOLLISUUS VALTIONTALOUDEN
TARKASTUSVIRASTOLLE**

Valtion tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen puolustusvoimien tulee ilmoittaa 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä eriteltyjen talousarvion vastaisten menettelyiden johdosta. Samoin puolustusvoimien tulee ilmoittaa mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt lentopolttoaineen käsittelyn sisäisen valvonnan tehostamiseksi.

Tarkastusneuvos, JHTT

Erkki Mäki-Ranta

Tarkastaja

Jaakko Eskola

TIEDOKSI Valtiontilintarkastajat
Valtiovarainministeriö
Puolustusministeriön kansliapäällikkö
Puolustusvoimien komentaja
Valtiokonttori

D:\2001\Puolustusvoimat\Loppuraportointi\PVKertomus2001